

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม

รากฐานของความมั่นคงในการสร้างบ้านแต่ละหลังนั้น สิ่งที่เราต้องคำนึงถึงมากที่สุดคือ เสาเข็ม ฉันทิโคก็ฉันทันนั้น รากฐานของความมั่นคงในการสร้างประเทศให้เจริญก้าวหน้า เราจึงต้องคำนึงถึงการปลูกฝังค่านิยมการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการประถมศึกษา ซึ่ง กมล ทัศรมัย (2511:29) กล่าวว่า "การประถมศึกษาเป็นมูลฐานการศึกษาของทุกประเทศชาติ ถ้าจะกล่าวถึงระดับความรู้หรือระดับมาตรฐานการศึกษาของพลเมืองในแต่ละประเทศ ก็คงถือเอาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาของพลเมืองส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์" ซึ่งในแต่ละประเทศก็ยึดหลักเดียวกันคือต้องการให้พลเมืองของประเทศอยู่ดีกินดี และมีคุณภาพดังที่ เสถียร สมิตถาพงศ์ (2519:15) ให้เหตุผลว่า "เป้าหมายในการพัฒนาประเทศคือต้องการให้ประชาชนได้มีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ" และปัญหาที่เราประสบอยู่ในปัจจุบันนี้คือจำนวนโรงเรียนที่เพิ่มขึ้น ไม่สอดคล้องกับจำนวนประชากรเช่นเดียวกับที่ วิรัช กุพทะมาศ (2511:21) กล่าวว่า "ปัญหาทางการศึกษาที่เป็นผลเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนของประชากรอย่างรวดเร็วก็คือปัญหา ปริมาณและคุณภาพของการศึกษา" การเพิ่มจำนวนประชากรจะมีมากในเขตเมืองหลวงส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงเกิดความแตกต่างกันมากทางด้านการศึกษา ระหว่างผู้จบการศึกษาระดับสูงกับผู้ไม่รู้หนังสือ เราจึงควรจัดการศึกษาเพื่อลดช่องว่างนี้โดยจัดให้สอดคล้องกับชุมชนมากที่สุด บันลือ พุกกะวดี (2519:168) ได้กล่าวว่า

จุดมุ่งหมายที่สำคัญในการจัดโรงเรียนประถมศึกษาได้แก่การจัดการเรียนการสอนให้เด็กและผู้เรียนอย่างเต็มที่แก่ผู้เรียน เพื่อให้เขาสามารถนำประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในการดำรงชีวิต และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และในขณะเดียวกันก็ต้องจัดให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคมที่ขยายวงกว้างออกไปอีกด้วย

เพื่อให้การจัดการประถมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เราจึงควรคำนึงถึงปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรียนประถมศึกษาและหาทางแก้ไข ศึกษาปัญหานั้น ๆ และปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือช่วยกันขจัดปัญหาให้หมดไป ตามปกติในโรงเรียนทั่วไปก็มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขโดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิม ก็ยังมีปัญหาเพิ่มขึ้นเช่นนักเรียนต้องเรียนทั้งภาควิชาการ และภาคศาสนาควบคู่กันไปในแต่ละวัน อาจทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียนลดลง ทางค่านปัญหาการจัดการศึกษาในชุมชนมุสลิมนั้น เปรมจิต บุครสีทา (2524:6-7) กล่าวว่า

ประชาชนส่วนใหญ่ไม่นิยมส่งบุตรหลานของตนไปเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาลและพยายามหาทางหลีกเลี่ยงพระราชบัญญัติประถมศึกษาโดยวิธีต่าง ๆ เช่น ไม่ส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาล หรือให้เด็กลาออกจากโรงเรียนกลางคัน แล้วส่งบุตรหลานของตนไปเข้าเรียนในสถานสอนศาสนาอิสลามที่จัดขึ้นโดยเฉพาะ ซึ่งเรียกว่า ปอเนาะ จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาลมีความสำคัญค่อยลงไป

การที่ผู้วิจัยศึกษาปัญหาของโรงเรียนประเภทนี้ เพราะสังเกตเห็นประโยชน์ของประเทศที่ควรจะได้รับ คือการทำให้เด็กที่นับถือศาสนาอิสลามไม่เกิดความรู้สึกแตกต่างจากเด็กที่นับถือศาสนาพุทธ และเมื่อนั้นพลเมืองของประเทศเกือบ 2 ล้านคนก็จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพลเมืองในประเทศ เพราะเราเริ่มปลูกฝังกันตั้งแต่เด็กนั่นเอง ปัจจุบันประเทศไทยมีชาวมุสลิมในภาคต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 1,867,607 คน ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล จำนวนชาวไทยมุสลิมที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมีมาก เป็นอันดับสองคือมีจำนวน 303,471 คนจากการสำรวจของกรมการศาสนา (2523 ค:25)

ความหมายของคำว่ามุสลิมและอิสลาม

มีผู้ให้ความหมายของคำว่ามุสลิมไว้หลายความหมาย เช่น อีสมอาอิลอะหมัค (ม.ป.บ.:317) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "มุสลิมคือมนุษย์ที่ยอมรับเอาอิสลามเป็นระบอบในการดำเนินชีวิต มุสลิมแปลว่า ผู้รักสันติ ผู้ไม่สันติ ในวิถีของพระผู้อภิบาลเพื่อมนุษยชาติ ผู้ยอมคนโดยนอบน้อมอย่างสิ้นเชิง ยิ่งพระประสงค์แห่งอัลลอฮ์" ส่วน อ.ลอลแมน (2518:ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้อธิบายความหมายของมุสลิมว่า

"เป็นผู้ที่ยึดถืออิสลามเป็นทางนำของชีวิต" กรมการศาสนา (2523 ค:24) นิยามว่า "ผู้นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่า มุสลิม" ดังนั้นคำว่า มุสลิม พอที่จะสรุปความหมายได้ว่าหมายถึงผู้นับถือศาสนาอิสลาม และได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่าอิสลามไว้หลายท่าน ท่านแรกคือ หลวงวิจิตรวาทการ (2510:424) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่าอิสลามว่า "อิสลามแปลว่าพลีตนถวายพระเจ้า" ส่วน อีสมะอิด อะหมัด (ม.ป.ป.: 317) กล่าวถึงอิสลามว่า "อิสลามเป็นภาษาอาหรับ ซึ่งหมายความว่า อ่อนน้อมยอมตามและเชื่อฟัง ถ้าจะกล่าวถึงความหมายทางศาสนาอิสลามหมายถึงการยอมตามและเชื่อฟังอัลลอฮ์ และยังได้กล่าวอีกว่าอิสลามหมายถึงสันติ การยอมมอบตนโดยน้อมนบอย่างสิ้นเชิงยังพระประสงค์แห่งอัลลอฮ์" กรมการศาสนา(2519ก:1) ได้ให้ความหมายว่า "อิสลามเป็นศัพท์ภาษาอาหรับ มาจากคำว่าอัลละมะ แปลโดยพยัญชนะว่า สานติ ปลอดภัย ความสงบสุข การยอมรับ อิสลามคือการถือปฏิบัติและน้อมตามข้อบัญญัติแห่งศาสนาอันเป็นที่รู้จักกันไว้ ซึ่งพระศาสดามูฮัมมัดได้นำมาถึง" ส่วนศาสตราจารย์ โอมาร์ ทาฮา (1962:81) ได้กล่าวว่า "ตามปทานุกรมภาษาอาหรับคำว่าอิสลามและสลาม(สันติ) ทั้งสองคำนี้มาจากรากศัพท์อันเดียวกัน" และ เอ การ์มีเย อิชชัน (2517 ข:49) กล่าวว่า"อิสลามเป็นชื่อของศาสนาแปลว่า สันติ หรือ สงบ" และฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัหมินาร์และคณะ (ม.ป.ป.:3) กล่าวว่า

อิสลามมิใช่ศาสนาอย่างที่เข้าใจ แต่อิสลามคือแนวทางในการดำเนินชีวิตของท่าน ทุกย่างก้าว และทุกลมหายใจ อิสลามคือความสันติ ที่เกิดขึ้นจากการนอบน้อมยอมตน ทอพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าอย่างสิ้นเชิง (การยอมจำนนในที่นี้หมายถึงการปฏิบัติตามที่พระผู้เป็นเจ้าใช้ และง่วนในสิ่งที่พระองค์ห้าม ซึ่งระบุได้ในคัมภีร์กุรอาน และแบบอย่างคำสอนของท่านศาสดามูฮัมมัด)

ดังนั้นพอที่จะสรุปได้ว่า มุสลิมหมายถึงตัวบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาอิสลามคือแนวทางในการดำเนินชีวิตตามข้อบัญญัติคำสอนของศาสดามูฮัมมัด

ประวัติความเป็นมาของศาสนาอิสลามในประเทศไทย

กระทรวงการต่างประเทศ (2521:3) ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมาของศาสนาอิสลามในประเทศไทยไว้ดังนี้

ราวคริสต์ศตวรรษที่ 13 ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ศาสนาอิสลามได้เข้ามาเผยแพรทางภาคใต้ของประเทศไทย โดยชาวอาหรับและชาวอินเดียมุสลิมที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารและติดต่อกับชาย ค่อมมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ศาสนาอิสลามได้เริ่มมีรากฐานที่มั่นคงยิ่งขึ้นและเจริญรุ่งเรืองเรื่อยมา ภายใต้วพระมหากษัตริย์ของพระมหากษัตริย์ไทย ต่อจากนั้น ศาสนาอิสลามยังได้ถูกนำเข้ามาเผยแพรทางภาคเหนือของประเทศไทยอีกทางหนึ่ง โดยชาวจีนมุสลิมที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศจีน

จากประวัติศาสตร์เหล่านี้ โดยหลักฐานที่มีอยู่ในปัจจุบัน พอสันนิษฐานได้ว่าศาสนาอิสลามเข้ามาในประเทศไทยจากฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัทมินาร์และคณะ (ม.ป.ป.: 46-50) พบว่า

1. สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนชาติอาหรับ ปัจจุบันยังตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันที่บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ บ้านรองเมือง และแถบถนนสุริวงค์
2. สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนชาติอินเดีย กลุ่มชนเหล่านี้มีภูมิลำเนาอยู่แถบย่านท่าเรือเมือง แถบสะพานช้างโรงสี วัดสัมพันธวงค์ และถนนสีลม
3. สายที่มีบรรพบุรุษเป็นมลายู มีถิ่นฐานอยู่ทางภาคใต้ ส่วนทางภาคกลาง ได้แก่ มินบุรี หนองจอก บางกะปิ พระโขนง อยุธยา บางบัวทอง ปากลั่น เพชรบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก และปทุมธานี
4. สายที่มีบรรพบุรุษเป็นกัมพูชา อยู่ประปรายในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงของไทย ที่รวมอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อน ส่วนใหญ่อยู่ที่หลังตลาดเจริญผล (บ้านครัว) บางส่วนอยู่แถววัดสุวรรณาราม ธนบุรี พุมเรียง สุราษฎร์ธานี และน้ำเชี่ยว แหลมฉบัง จังหวัดตราด
5. สายที่มีบรรพบุรุษเป็นจีน ตั้งรกรากทางภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน บางส่วนอยู่ในกรุงเทพมหานคร
6. สายที่มีบรรพบุรุษเป็นอินโดนีเซีย อยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนตามแบบมุสลิมที่ริมคลองแสนแสบ ยานนาวา และท่าบลูมพิณี

เมื่อกล่าวถึงตัวบุคคลแล้วจะเห็นได้ว่ามาจากแหล่งต่างกันและอยู่อย่างกระจัดกระจายในประเทศไทย แต่เมื่อพิจารณาถึงแกนกลางแห่งความเชื่อถือและศรัทธาของแต่ละคนแล้วจะมีหลักยึดเหนี่ยวตรงกันคือ ศาสนาอิสลาม กรมการศาสนา (2519 ข:1-8) ได้ระบุไว้ว่า อิสลามเป็นชื่อศาสนาของอัลเลาะห์ ซึ่งได้ประทานแก่ปวงประชาชาติให้ถือตาม

แนวที่ค้างไว้ ความผูกตามสมัย ตั้งแต่พระศาสดาอาคิม เรื่อยมาจนถึงพระศาสดามุฮัมมัด องค์สุดท้าย ความหมายของศาสนา บังถึง การยอมรับความจริงแท้ของศาสนา และ ผลของการยอมรับนับถือศาสนาอิสลามจะทำให้ผู้นับถือได้รับสันติสุขและปลอดภัย ศาสนาอิสลามเป็นโองการของพระอัลเลาะห์ซึ่งรวบรวมและเผยแพร่ โดยเขียนไว้เป็นเล่ม เรียกว่า พระคัมภีร์อัลกุรอาน มุสลิมจะต้องปฏิบัติตามหลักการของศาสนาโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ ศาสนกิจที่ยึดเป็นหลักมี 5 ประการตามที่คุณหญิงสมร ภูมิณรงค์ (2519:29)ว่า

1. การกล่าวปฏิญาณตน หมายถึง ผู้ที่ยอมรับนับถือศาสนาอิสลามนั้น ต้องปฏิญาณตนและเชื่อถือโดยเด็ดขาดว่ามีพระผู้เป็นเจ้าสร้างโลกสรรพสิ่งในโลกคืออัลเลาะห์องค์เดียว คำปฏิญาณนี้มีความหมายว่า "ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าที่เคารพสักการะโดยเที่ยงแท้นอกจากอัลเลาะห์องค์เดียว และขอปฏิญาณว่ามีมุฮัมมัดเป็นทูตของพระองค์อัลเลาะห์"

2. การนมาสการ 5 เวลา การทำนมาสการนี้ไม่ต้องใช้เวลานานนักเพียง 10 นาทีก็เป็นการเพียงพอ การทำนมาสการคือการสำรวมจิตใจระลึกถึงพระผู้เป็นเจ้านับว่าเป็นการฝึกจิตและเพิ่มพูนความสามารถในการตั้งสมาธิด้วยหัวใจบริสุทธิ์ เป็นการผ่อนคลายความนึกคิดที่ฟุ้งซ่าน และผ่อนคลายความตึงเครียดในการประกอบกรงานได้เป็นอย่างดี การนมาสการ 5 เวลานั้น คือ เช้า บ่าย เย็น ค่ำ และกลางคืน

3. การบริจาคทรัพย์ตามศาสนบัญญัติ คือการจัดให้มีระบบการสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้อื่นมีการกินที่อยู่ดีด้วยการบริจาคเงินทอง สิ่งเพาะปลูก สินค้า ผลไม้ (อินทผลัม องุ่น) ปศุสัตว์ ที่มีอยู่ในครอบครอง เมื่อครบ 1 ปี ด้วยอัตราที่คิดไว้ตามหลักการทางศาสนา คือร้อยละ 2 ครั้ง คอปี แก่บุคคล 8 ประเภท คือ

- 3.1 คนอนาถา เด็กกำพร้า
- 3.2 คนชดสน
- 3.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้รับ
- 3.4 ผู้เลื่อมใสเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามในระยะแรก ๆ
- 3.5 ไถ่ทาส
- 3.6 ผู้เป็นหนี้มาเพื่อการกุศล
- 3.7 คนเดินทางที่ขาดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
- 3.8 นักรบ

4. การถือศีลอดในเดือนรอมดอน คือละเว้นจากการกิน การดื่ม นับตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งพระอาทิตย์ตกในเดือนที่ 9 ของศักราชอิสลาม เป็นเวลาหนึ่งเดือน การถือศีลอดก็มีโชอากาตารบ ออกนํ้าเท่านั้น ยังต้องถึงพร้อมด้วยการออกกลิ่นต่อกิเลส และความอ่อนแอทั้งหลายอีกด้วย

5. การประกอบพิธีฮัจญ์ บัญญัติขึ้นสำหรับมุสลิมที่มีความสามารถจะเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครเมกกะฮ์ประเทศซาอุดีอาระเบียได้ ความสามารถในที่นี้ หมายถึงมีทรัพย์สินพอที่จะเดินทางไปและกลับ มีพอที่จะเลี้ยงครอบครัวที่อยู่ข้างหลัง

จะเห็นได้ว่าหลักการของศาสนาอิสลามก็เหมือนหลักการของศาสนาอื่นใดก็ตาม ต่างก็สอนให้ผู้นับถือนั้นในศาสนานั้น ๆ เป็นผู้ที่มีเมตตา ประกอบความดีโดยทั่วถ้วน ซึ่งทางรัฐบาลก็มีได้ก็กันใน การนับถือศาสนาและยังส่งเสริมพลเมืองของประเทศที่เป็นชาวไทยมุสลิมให้ได้รับการศึกษาที่สูง ๆ ขึ้น โดยให้ทุนการศึกษาทุกปี

พระมหากษัตริย์ไทยกับศาสนา อิสลาม

กระทรวงการต่างประเทศ (2521:4) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยกับศาสนาอิสลามว่า แม้ว่าพระมหากษัตริย์ไทยทุกยุคทุกสมัยจะเป็นพุทธมามกะ แต่ขณะเดียวกันก็ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกของศาสนาทุกศาสนาที่ประชาชนชาวไทยนับถือ ดังนั้นในฐานะที่ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกของศาสนาอิสลาม ชาวไทยมุสลิมจึงได้รับการอุปถัมภ์ ส่งเสริม และสนับสนุน จากพระมหากษัตริย์ไทยทุกรัชกาลและทุกสมัยตลอดมา ในรัชสมัยปัจจุบันทรงสนพระทัยต่อกิจการของศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิมเป็นพิเศษ รวมทั้งได้เสด็จฯ เยี่ยมเยียนและดูแลความทุกข์สุขของชาวไทยมุสลิมอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ ทั้งสองพระองค์ยังทรงมีพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิมมากมายหลายประการ อาทิ เสด็จฯ ร่วมในงานฉลองวันคล้ายวันประสูติของพระศาสดามูฮัมมัด ซึ่งชาวไทยมุสลิมจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี และในกรณีที่พระองค์มีพระราชกรณียกิจอย่างอื่นไม่สามารถเสด็จฯ ไปร่วมในงานฉลองด้วยพระองค์เองได้ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่หรือบุคคลสำคัญในราชสำนัก เป็นผู้แทนส่วนพระองค์

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการแปลพระคัมภีร์กูรอานเป็นภาษาไทยพร้อมทั้งทรงพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์เพื่อเป็นทุนสมทบในการนี้ ทั้งนี้เพื่อเผยแพร่และ

มอบให้ประชาชนชาวไทยมุสลิมและองค์กรอิสลามต่าง ๆ และในการพระราชทานพระคัมภีร์กูรอนและคำแปลเป็นภาษาไทยที่จุฬาราชมนตรีจัดแปลตามพระราชดำริให้แก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกันราชีवास พระองค์ได้ทรง พระราชทานพระบรมราโชวาทมีความตอนหนึ่งว่า "ข้าพเจ้านึกอยู่เสมอว่า การที่ท่านทั้งหลายได้เป็นกำลังสร้างฐานะ ความเจริญและความสงบในจังหวัดภาคใต้วัยด้วยความตั้งใจ และความสุจริตตลอดหลายชั่วอายุคนสืบมานั้น เป็นเพราะท่านถือมั่นและปฏิบัติตามแบบแผนอันดีงามตามคำสั่งสอนในศาสนาอิสลาม ข้าพเจ้าจึงปรารถนาอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมการศึกษาทางศาสนา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งส่งเสริมการศึกษาพระคัมภีร์กูรอนให้แพร่หลายทั่วถึงยิ่งขึ้น การศึกษาพระคัมภีร์ในทุกวันนี้ ยังกระทำไม่ได้สะดวกเต็มที่นัก เพราะผู้ศึกษาจะต้องเรียนรู้ภาษาอาหรับให้แตกฉานเป็นเบื้องต้นก่อน ซึ่งลำบากและกินเวลามาก ทำให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนภาษาอาหรับ ทำให้เสียประโยชน์ที่ควรจะได้ไป แต่ถ้าหากมีพระคัมภีร์ที่แปลเป็นภาษาของเราด้วย ก็จะทำให้ทุกคนมีโอกาสศึกษาได้โดยสะดวก"

พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้แก่ชาวไทยมุสลิม เพื่อเป็นทุนสมทบในการก่อสร้างและบูรณะมัสยิดในจังหวัดต่าง ๆ หลายแห่ง

ทรงแนะแนวและส่งเสริมวิธีการประกอบอาชีพของชาวไทยมุสลิม รวมทั้งทรงดำริให้ทางราชการส่งเสริมการเกษตรของประชาชน ซึ่งในการนี้ทางราชการก็ได้ดำเนินการตามพระราชดำริแล้วหลายโครงการ เช่น โครงการชลประทานมุไนะ และโครงการพญาเงาะ เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงเอาพระทัยใส่ศาสนาอิสลาม และทรงชมเชยในความเคร่งครัดต่อศาสนาของชาวมุสลิมว่าเป็นสิ่งดี ควรที่จะปฏิบัติตาม ทั้งพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ (2525:8-9) พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 50 พระชันษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ในวันพุธที่ 11 สิงหาคม 2525

สำหรับพี่น้องชาวไทยอิสลามทรงรักมากเท่า ๆ กับที่พวกเขาถือว่าเขารักพระองค์ ข้าพเจ้าจึงรำคาญใจทุกครั้งที่ได้ยินว่า "โจรแบ่งแยกดินแดน" เกี่ยวทำโน่น เกี่ยวทำนี่ นั่นเป็นเพียงน้อยคนในไม่กี่แสนคน มีสัก 100 คนถึงหรือไม่ถึงก็ไม่ทราบ แคววาก็พูดว่ากวากวาคูขบวนการแบ่งแยกดินแดน แควความดีของพวกเขาน่าจะมาพูดบ้าง น่าจะเอาให้เห็นบ้าง ความเคร่งครัดในศาสนาของเขา เขาสามารถ

ที่จะอยู่โดยที่ไม่มี การเบียดเบียนกันเลย การลักขโมย การแก่งัดกัน อะไรต่าง ๆ นี้ไม่ค่อยมี เพราะว่าเคร่งในศาสนาของเขา เพราะฉะนั้น ศาสนานี้เป็นของดีแน่ จะเป็นศาสนาอะไรก็ตาม นิกายอะไรก็ตาม ถ้าคนปฏิบัติตามโดยบริสุทธิ์จริง ๆ แล้ว บริสุทธิ์ใจจริง ๆ แล้ว เป็นของดีที่ควรร่วม"

จะเห็นได้ชัดว่า พระมหากษัตริย์ทรงยกย่องและให้เกียรติต่อศาสนาอิสลามและภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศไทย ชาวไทยมุสลิมก็มีสิทธิตามกฎหมายและความหลักศาสนาอีกด้วย

ฐานะและสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายของชาวไทยมุสลิม

ชาวไทยทุกคนเป็นผู้มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย และตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ใ้บัญญัติไว้ว่า "บุคคลต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด
ตามที่กระทรวงการต่างประเทศ (2523:6) ระบุว่า

1. ผู้ที่เกิดโดยบิดา: เป็นผู้สัญชาติไทยไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย
2. ผู้ที่เกิดนอกราชอาณาจักรไทย โดยมารดาเป็นผู้สัญชาติไทย แต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบิดาไม่มีสัญชาติ
3. ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย

ฉะนั้นชาวไทยมุสลิมทุกคนที่เกิดในประเทศไทยไม่ว่าจะมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ณ แห่งใด ย่อมถือว่าเป็นคนสัญชาติไทยและมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายเท่าเทียมกับชาวไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ทั้งสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายมหาชนและกฎหมายเอกชนภายใต้กฎหมายมหาชน อันได้แก่กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครองนั้น ชาวไทยมุสลิมมีสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ทางศาสนา การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน และการประกอบอาชีพ เป็นต้น ส่วนตามกฎหมายเอกชน อันได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายที่ดินนั้น ชาวไทยมุสลิมมีสิทธิตามกฎหมายเหล่านี้ทุกประการ เช่นสิทธิในการสมรส การรับมรดกและการมีกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติในเรื่องสิทธิเสรีภาพดังกล่าวแต่ประการใด ซึ่งชาวมุสลิมก็ถือว่าเมื่อเป็นคนไทยแล้ว ทุกคนมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อประเทศและชาติไทยเหมือนกัน นั่นคือการช่วยกันรักษาความมั่นคงของประเทศ ศาสนาอิสลามสอนให้คนมีความรักในชาติของตน ไม่ว่าจะเกิดในแผ่นดินไหนก็ให้รักแผ่นดินนั้น ตามที่ กรมการศาสนา (2519 ช:20) กล่าวว่า "ความรักประเทศชาติ ย่อมเป็นส่วนหนึ่งแห่งการศรัทธา ต่อพระผู้เป็นเจ้า"

นอกเหนือจากสิทธิตามกฎหมายที่ได้รับโดยเสมอภาคกับชาวไทยอื่น ๆ แล้ว กระทรวงการต่างประเทศ (2523:6-7) กล่าวว่าชาวไทยมุสลิมยังได้รับสิทธิพิเศษตามจารีตประเพณีและขนบธรรมเนียมที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามอีกด้วย โดยรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับการส่งเสริมศาสนาและกิจการทางศาสนาอิสลาม รวม 3 ฉบับ ดังนี้คือ

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยมัสยิดอิสลาม พ.ศ. 2490 กฎหมายฉบับนี้นอกจากจะรับรองฐานะของมัสยิด ของเจ้าหน้าที่มัสยิด อาทิ อิหม่าม (ผู้นำในการประกอบพิธีทางศาสนาประจำมัสยิด) คาคีบ (ผู้แสดงธรรมในการประกอบพิธีละหมาดวันศุกร์) และบิหลันหรือมุอ์ซซิน (ผู้กล่าวประกาศการเข้าเวลาทำพิธีละหมาด) แล้วยังระบุให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการมัสยิด มัสยิดละม้ายน้อยกว่า 7 คน โดยมีอิหม่ามเป็นประธานเพื่อเป็นคณะบริหารและจัดการเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของมัสยิด

2. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรี จากบุคคลสำคัญและมีความรู้ทางศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้คำปรึกษาแก่กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวยังกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อให้คำปรึกษาแก่กระทรวงมหาดไทย และให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จังหวัดละไม่น้อยกว่า 5 คน ในทุกจังหวัดที่มีชาวไทยมุสลิมมากพอสมควร ซึ่งปัจจุบันมีทั้งหมด 26 จังหวัด เพื่อให้คำปรึกษาแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับชาวไทยมุสลิมที่มีถิ่นที่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น รัฐบาลยังได้ตราพระราชบัญญัติขึ้นโดยเฉพาะอีกฉบับหนึ่ง คือ

3. พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล พ.ศ. 2489 ตามกฎหมายฉบับนี้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดทั้ง 4 ดังกล่าวมีสิทธิใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยมรดกและครอบครัว แทนมหาดินที่เกี่ยวข้อในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (บรรพ 5 และ 6) ในกรณีที่ตั้งใจทักและจำเลยเป็นมุสลิม หรือมุสลิมเป็นผู้เสนอขอในกรณีที่มีข้อพิพาท นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการแต่งตั้ง คาคีบะยุคิซธรรม (ผู้พิพากษาฝ่ายกฎหมายของอิสลาม) จากชาวไทยมุสลิมให้ประจำศาลจังหวัดทั้ง 4 ดังกล่าวจังหวัดละ 2 คน อีกด้วย เพื่อให้เป็นผู้พิพากษา

วินิจฉัยชี้ขาดในข้อกฎหมายอิสลามดังกล่าวข้างต้น และคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลไต่ยุติธรรมในข้อกฎหมายอิสลามเป็นอันเด็ดขาดในคดีนั้น จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้สิทธิเสรีภาพแก่ชาวไทยมุสลิมเทียบเท่าคนไทยทั่วประเทศทุกประการ นอกจากนี้แล้วยังได้รับสิทธิพิเศษบางประการ เช่น ในด้านการศึกษาภาครัฐได้แบ่งสรรงบประมาณเพื่อจัดเป็นทุนส่งเสริมการศึกษาแก่นักเรียนไทยมุสลิม ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวนมากมาย คามที่ พิชญ วิทยาลัยการค้า (2517:5)กล่าวว่า

สิ่งที่สำคัญที่สุดคือรัฐได้ให้การสนับสนุนกิจการศาสนาอิสลามเทียบเท่าศาสนาอื่น ๆ รวมทั้งศาสนาพุทธอันเป็นศาสนาประจำชาติ ได้สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม หรือที่เรียกว่า "ปอเนาะ" โดยส่งครูเข้าไปร่วมสอนวิชาภาษาไทยและศิลปวิทยาการต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตอีกด้วย

ที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ 413 วันจันทร์ที่ 4 เมษายน 2526 ได้พิจารณาอนุมัติให้ดำเนินการจัดโครงการศึกษาตะวันออกกลางและโลกอิสลาม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงโครงการเกี่ยวกับมุสลิมในสารจุฬาสัมพันธ์ (2526:3) ว่า

ประเทศไทยก็มีชาวมุสลิมอยู่มาก รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญมากเช่นกัน ซึ่งมีความสอดคล้องที่น่าจะศึกษารอบคอบอย่างมีระบบ มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ สอดคล้องเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริง ปรากฏการณ์ที่สำคัญและแนวโน้มที่น่าจะเป็นไปได้ ทั้งนี้เพื่อความรอบรู้ สติปัญญาและความสำนึกรับผิดชอบที่เหมาะสมที่ควร

โครงการนี้ใช้อักษรย่อว่า ศคอ. ชื่อภาษาอังกฤษว่า Middle East and Islamic World Studies Program (MEIWSP) จะเป็นศูนย์ข่าวและเผยแพร่การศึกษา ค้นคว้า วิจัย และผลิตเอกสารความรู้เกี่ยวกับมุสลิม

การบริหารโรงเรียนและองค์ประกอบ

ผู้บริหารโรงเรียน

สุรินทร์ สรสิริ (2514:13) ได้กล่าวถึงหลักปฏิบัติในการบริหารโรงเรียนสรุปได้ดังนี้

1. ควรจะส่งเสริมให้ครูได้ร่วมมือกัน ทำให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีของชาติ

2. รายการสอนของโรงเรียนควรจะเป็นกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากครูและนักเรียน และช่วยกันทำงานให้บรรลุจุดหมายปลายทางที่วางไว้
3. นโยบายการบริหารโรงเรียน ควรเป็นแบบประชาธิปไตย ยอมให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน
4. กิจกรรมใด ๆ ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้บังเกิดผลดีแก่ส่วนรวมนั้น ควรได้รับการส่งเสริม
5. ความเป็นผู้นำของครูใหญ่ควรเป็นไปในด้านการส่งเสริมครูและนักเรียนให้ร่วมกันทำงานเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของโรงเรียน

ถ้าหากผู้บริหาร เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาและบริหารงานให้ เป็นไปตามหลักการบริหารที่ดีแล้ว ผู้บริหารควรจะมีที่ตัวจักรกลที่สำคัญที่สุดในโรงเรียนนั่นคือครู ผู้ทำหน้าที่สอนนักเรียน ผู้บริหารจะช่วยครู ได้มากทางด้าน การให้ค่าปรึกษาช่วยแก้ปัญหา ตลอดจนให้กำลังใจแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ ดังที่ พันธ์ ทันนาคินทร์ (2509:54-60) กล่าวถึงการสร้างกำลังใจในการทำงาน สรุปได้ดังนี้

1. การจัดให้คณะครูเกิดความพึงพอใจในงานอาชีพซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้
 - ก. มีจุดมุ่งหมายในการทำงานร่วมกัน ทุกคนให้ความร่วมมือในการทำงาน
 - ข. การได้รับความเชื่อถือจากครูใหญ่
 - ค. ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งครูใหญ่ควรให้ความช่วยเหลือ
2. ความสามารถในการบริหารงานของครูใหญ่ คือครูใหญ่จะต้องมีสมรรถภาพในการทำงาน รักงาน เอาใจใส่งาน มีความรับผิดชอบในการทำงาน

ตัวครูผู้มีความหมายที่สุดในโรงเรียนก็ควรจะช่วยกัน เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยครูควรจะมีปฏิบัติตามที่ สกล นิลารพ (อ้างถึงในกรมฝึกหัดครู 2506:103) กล่าวว่า โรงเรียนคือครู ครูเป็นหัวใจของโรงเรียน ในการดำเนินงาน ครูเป็นผู้มีความหมายสำคัญยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไทยมุสลิม ซึ่งควรปฏิบัติดังนี้

1. ทำโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทางสันตนาการ การกีฬา การประชุมพบปะปรึกษาหารือต่าง ๆ ได้

2. ปรับปรุงสภาพของโรงเรียนในค่านบริเวณอาคารสถานที่ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย สุขลักษณะ ให้ดีเป็นแบบอย่างได้
3. จัดโรงเรียนและบ้านพักครูให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของหมู่บ้าน มีห้องสมุด วิทยุ เป็นที่ประชุมกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น
4. จัดนิทรรศการและกิจกรรมทางการศึกษา วัฒนธรรม ชนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ และเป็นการสนุกสนานรื่นเริง พบปะกันระหว่างผู้ปกครอง ชาวบ้าน และโรงเรียน

ครูเป็นบุคคลากรที่สำคัญที่สุดในโรงเรียน และบทบาทของครูจะช่วยให้เกิดผลอันดีต่อประเทศชาติสืบไปด้วย ดังที่ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 (อ้างถึงใน สุนน อมรวิวัฒน์ 2524:147) กล่าวถึงบทบาทของครู ต่อบุคคลและสังคมว่าจะต้องเป็นผู้ที่

1. ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ส่งเสริมกิจกรรมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษาด้วยกัน และระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน
4. สร้างและส่งเสริมความสามัคคีอันดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง
5. ดำรงชีวิตและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน
6. พึงรับใช้สังคมด้วยการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ
7. โอบอ้อมอารี มีน้ำใจต่อผู้อื่น

ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีในโรงเรียน ครูจำเป็นต้องสละเวลา หุ่่มเท ก่าลังใจและก่าลังกา ่เป็นการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ดังพระบรมราชาโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2515:ไม่ปรากฏเลขหน้า) ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร วันที่ 27 - 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515

ครูจะต้องรับภาระในเรื่องการอบรมสั่งสอนโดยตรง ควรจะได้อำนาจในหน้าที่ที่มีอยู่ ให้ตระหนักและเตรียมตัวให้พร้อมไว้ตั้งแต่ต้น . . . เขวชนทุกคน มีใค้ต้องการทำตัวให้ตกต่ำ หรือให้เป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริง

ต้องการเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงความประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำ ความรู้ ให้ดำเนินไปโดยถูกต้อง ในฐานะหน้าที่ที่เป็นครู เป็นอาจารย์ และเป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด

ผู้ปกครองและสิ่งแวดล้อม

สภาพแวดล้อมรอบโรงเรียนควรมีบรรยากาศที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน ในโรงเรียนโดยทำหน้าที่ในการปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม และพัฒนาความรู้ความสามารถของ นักเรียนให้เป็นไปในแนวเดียวกัน จึงจะได้ผลดี ดังที่ สมิธ (Smith 1968 :p.92) กล่าวว่า "สิ่งแวดล้อมในบ้านสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ในโรงเรียน ค่านิยม และทัศนคติของเด็กจะเหมือนกับค่านิยมและทัศนคติของพ่อแม่" และกล่าวอีกว่า "เด็กส่วนมากเรียนรู้โดยตรงจากพ่อแม่ของเขา" ตามหลักศาสนาอิสลามได้กล่าวให้ผู้ปกครองให้การศึกษากับบุตรหลานของตนให้อ่านออกเขียนได้ให้มากที่สุด ดังที่ สกล นิลวรรณ (2518 :160) กล่าวถึงการศึกษากับศาสนาอิสลามว่า "ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่ส่งเสริมการศึกษาอย่างมากที่สุดและมีเจตจำนงที่จะให้มุสลิมทุกคนอ่านหนังสือได้" ซึ่งผลจากการศึกษาของ เอ การีมีย์ อิชซัน (2517 :47) กล่าวว่า "เมื่อผู้เรียนมีความศรัทธามั่นใจ ขวนขวายหาความรู้ ก็จะกลายเป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาสังคมด้วยปัญญา" จะเห็นได้ชัดว่าศาสนาอิสลาม ส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านการศึกษาด้วยมิใช่เรียนภาคศาสนาอย่างเดียว ดังวจนะของพระนบีที่กล่าวว่า

จงแสวงหาความรู้ตั้งแต่อยู่ในเปลจนถึงหลุมฝังศพ
จงศึกษาแสวงหาความรู้ แม่จะตอไปไกลถึงประเทศจีนก็ตาม
การฟังคำพูดของผู้รู้ การถ่ายทอดวิทยากรให้แก่บุคคลอื่นเป็นการกระทำที่ดีกว่า
การปฏิบัติกิจทางศาสนาอย่างอื่น

เมื่อเป็นเช่นนี้ควรที่จะมีการปรึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียน เมื่อเกิดความเข้าใจต่อกันจะได้พัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนไปในจุดหมายเดียวกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์พัฒนาการศึกษา ภาคศึกษา 2 (ม.ป.ป.:1-12) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของปอเนาะ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ผลการวิจัยพบว่า

1. ปอเนาะต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน
 2. โท้ะครูมีอิทธิพลต่อชุมชนของตนมากในด้านความเชื่อถือและความเคารพนับถือ
 3. ผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในปอเนาะในด้านการเรียนยังต่ำมาก และมีตกต่ำขั้นก่อให้เกิดการสูญเสียค่าทางการศึกษาเป็นอัตราสูงมากทุกปี
 4. นักศึกษาปอเนาะเห็นด้วยกับการสอนวิชาสามัญในปอเนาะ และไม่เชื่อว่าการสอนวิชาสามัญจะทำให้ปอเนาะเสื่อมลงไป นักศึกษาที่เคยไปทัศนศึกษาออกสถานที่ส่วนใหญ่ยอมรับว่า โรงเรียนรัฐบาลช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสในการหาอาชีพดีกว่าปอเนาะ
 5. วิชาที่นักศึกษาส่วนใหญ่ทำได้คะแนนดีและชอบเรียนกันมากคือภาษาอังกฤษ
- ชจักษณ์ นุรุซซัน (2515:245) ได้ศึกษาปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย พบว่าในสามจังหวัดภาคใต้ ประสบปัญหาคำานการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้
1. ผู้ปกครองไม่นิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนภาษาไทยเพราะมองไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องรู้ภาษาไทย
 2. ผู้ปกครองไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแต่ชอบให้เรียนในปอเนาะ
 3. เด็กขาดเรียน 20 - 30 % เพราะผู้ปกครองยากจนและอพยพอยู่เสมอ
 4. ประเพณีให้เด็กแต่งงานเร็วเกินไป ยังไม่ทันเรียนจบชั้นประถมปีที่ 4 ก็แต่งงานแล้ว
 5. รัฐบาลไม่จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

ประจักษ์ ประจักษ์นิติก (2516:57-58) กล่าวถึงสภาพการจัดการศึกษาและสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้ คือ

1. การจัดการศึกษาของประเทศไทยยังประสบปัญหาในทุกระดับการศึกษา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ระดับประถมศึกษา ปัญหาเหล่านี้ได้แก่ปัญหาการขาดแคลนครู ปัญหาการขาดแคลนโรงเรียนและอุปกรณ์การสอน และปัญหาการบริหารการศึกษา

2. การศึกษาของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีสภาพล้าหลังกว่าจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่ตรงกับความต้องการของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม เนื่องจากชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมการศึกษาวิชาศาสนามากกว่าวิชาสามัญในโรงเรียนประชาบาล และในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไป

ภคคินี เปรมโยธิน (2520:112-114) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้ ซึ่งเป็นมูลเหตุให้การศึกษามุสลิมอยู่ในระดับต่ำ มีดังนี้

1. ชาวบ้านมองไม่เห็นประโยชน์ที่จะให้ลูกหลานเล่าเรียนตามหลักสูตรของราชการ เห็นว่าเรียนจบมาก็ไม่ได้อะไร เรียนทางศาสนามีหน้ามีตากว่า เพราะสังคมยอมรับและยกย่องผู้สำเร็จทางศาสนา

2. เกิดช่องว่างทางการศึกษา เพราะอายุครบเกณฑ์ ประกอบกับประเพณีในท้องถิ่นสนับสนุนให้มีการแต่งงานเมื่ออายุยังน้อย เปิดช่องให้มีการเปลี่ยนการศึกษาโดยเอาการแต่งงานขึ้นมาบังหน้า มีนักเรียนสตรีจำนวนไม่น้อยลาออกจากโรงเรียนเพื่อแต่งงานก่อนวัยอันสมควร

ทวี แทนหนู (2522:ง-จ) ได้ศึกษาปัญหาการสอนชั้นเด็กเล็กในสามจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากตัวอย่างประชากรที่เป็นครูใหญ่และครูที่สอนชั้นเด็กเล็กประเภทละ 92 คน รวม 184 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสอนชั้นเด็กเล็กในสามจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย มีตามลำดับดังนี้คือ ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียน การบริหารและนิเทศการศึกษา ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรแบบเรียน คู่มือครู การวัดผลและการประเมินผล และครูที่สอน

2. ปัญหาตามสภาพที่เป็นจริงแตกต่างจากปัญหาตามความคิดเห็นของครูใหญ่และครูที่สอนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อยู่หลายเรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วครูใหญ่และครูที่สอนต่างก็ให้น้ำหนักในหลาย ๆ เรื่องตรงกันว่า ประสิทธิภาพที่จัดให้กับนักเรียน

เท่าที่ปฏิบัติอยู่น้อยกว่าที่ควรจะทำ จึงนับว่าเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3. ความคิดเห็นของครูใหญ่และครูที่สอนต่อปัญหาเกี่ยวกับการสอนชั้นเด็กเล็ก ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

ศิริวรรณ ศีไพบูลย์ (2522:จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง"ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 2" พบว่า

ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในแต่ละค้ำานมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน

ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ ค่อนข้างมาก แต่ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ น้อย อันเนื่องมาจากไม่ได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจากผู้บริหารเท่าที่ควร

จินดา อาจินสมาจาร (2523:ง-จ) ได้ศึกษาปัญหาการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสองในเขตการศึกษา 2 โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูผู้ทำหน้าที่สอนจริยธรรม ประจำปีการศึกษา 2522 จำนวน 160 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาค้ำานตัวครูผู้สอน พบว่าครูใหญ่นับถือศาสนาพุทธมากกว่าอิสลามและไม่เคยได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมการสอนจริยศึกษามาเลย

2. ปัญหาค้ำานผู้บริหารพบว่า ผู้บริหารมีปัญหามากในเรื่องการเห็นความสำคัญของจริยศึกษาและการสนับสนุนในค้ำานงบประมาณ รวมทั้งการแนะนำ นิเทศ ติดตาม ผลแก่ครูในการสอนจริยศึกษา

3. ปัญหาค้ำานหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร มีปัญหามากในเรื่องหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น เอกสารประกอบหลักสูตรยังไม่เพียงพอ

4. ปัญหาค้ำานการเรียนการสอน สื่อการเรียนและการวัดผล พบว่ามีปัญหามากในเรื่องการผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอน และปัญหาการเลือกวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลให้เหมาะสมกับเนื้อหาและบทเรียน

5. ปัญหาค้ำานสภาพแวดล้อม พบว่ามีปัญหามากในเรื่องความร่วมมือของชุมชนต่อการสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรจริยศึกษา และปัญหาเรื่อง

หลักจริยธรรมในหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและ
ความต้องการของท้องถิ่น

เปรมจิต นุตรสีทา (2524:ง-จ) ได้ศึกษาการสอนภาษาไทยในโรงเรียน
ราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษาสอง โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทย จำนวน 138 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารเห็นความสำคัญและประโยชน์ของวิชาภาษาไทยน้อย
2. ครูมีจำนวนชั่วโมงสอนมากเกินไป นอกจากนี้ครูยังต้องทำหน้าที่อื่น ๆ อีก
เช่น งานธุรการ เป็นต้น รวมทั้งครูขาดกำลังใจ และความรู้ในเรื่องวิธีสอนภาษา
ไทยแก่ผู้พูดภาษามลายู
3. จุดมุ่งหมายของวิชาภาษาไทย กว้างและสูงจนเกินไป
4. ครูขาดแคลนเอกสาร หลักสูตร แบบเรียน คู่มือครู มากที่สุด
เนื้อหาในหลักสูตรยากเกินความสามารถของนักศึกษา
5. วิธีสอนและกิจกรรมที่ครูนำมาใช้มากที่สุด ได้แก่การบรรยายเนื้อหาตาม
บทเรียน การบรรยายแล้วสาธิต
6. วิธีที่ครูนำการวัดและประเมินผลมาใช้มากที่สุด คือการใช้ข้อทดสอบ
ประจำภาค
7. นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยต่ำ
ขาดความสนใจในการเรียน มาเรียนไม่สม่ำเสมอ มีอุปสรรคการเรียนไม่พร้อม และ
ค่อนข้างขี้อาย
8. สถานสภาพแวดล้อมที่บ้านนักศึกษาพบว่าบุคคลในครอบครัว ไม่นิยมพูด
ภาษาไทย ฟังรายการวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ภาคภาษาไทย ทั้งยังขาดแคลนที่อ่าน
หนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านสำหรับให้เขาอ่าน

บุซ (Bruce 1972 : pp.6026 A) ได้วิจัยบทบาทของครูใหญ่ของโรงเรียน
ประถมศึกษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปผลได้ว่าครูและ
ประชาชน ต้องการให้ครูใหญ่ทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ
ต้องการให้ครูใหญ่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น ต้องการให้มีการประชุมร่วมกัน
ระหว่างครูและผู้บริหาร และต้องการให้ครูใหญ่ที่อยู่อาศัยในบริเวณโรงเรียนที่เขา
ปฏิบัติงานอยู่